

7. Мельник Л.Г. Экономика и информация: экономика информации и информация в экономике: Энциклопедический словарь. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. – 384 с.
8. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Ника-центр, Эльга, 2004. – Т. 2. – 624 с.
9. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] / Т.О. Скрипко. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>
10. Ткаченко Т. П. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні / Т. П. Ткаченко, Р. В. Тульчинський //Економічний вісник НТУУ “КПІ”. – 2010. – № 7. – С. 223-229.
11. Фостолович В. А. Екологічні інновації - джерело ефективного управління підприємством [Електронний ресурс] / В. А. Фостолович. – Режим доступу: [//www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)
12. Россия – 2050: стратегия инновационного прорыва / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец. – М. : ЗАО “Издательство “Экономика”, 2004. – 632 с.
13. Ковалев В. В. Методы оценки инвестиционных проектов / В. В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 1998. –144 с.

УДК 338.24.021

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. Податки є необхідним важелем економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення держави. З 1992 року починає свій відлік історія сучасної податкової системи України. Це досить короткий час для створення високоефективної політики оподаткування, оскільки – це не тільки практична, але й досить складна наукова проблема. Докорінно новим етапом в історії розвитку податкової політики України став Податковий кодекс, основні положення якого вступили в дію з 1 січня 2011 року. Передбачалося, що його положення спрямовані на вдосконалення адміністрування податків, досягнення компромісів між державою та суб'єктами господарювання, зниження податкового навантаження для менш платоспроможних громадян, створення додаткових умов для розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, сприятимуть прискоренню економічного розвитку України. Однак, неоднозначні та непрозорі правила, які викладені в положеннях кодексу, певною мірою гальмують підприємницьку активність серед платників податків, стимулюють розвиток тіньової економіки та не є достатньо ефективними для стимулювання економічного розвитку України. Загалом ідею затвердження Податкового кодексу можна вважати позитивною, однак деякі

його положення потребують значного доопрацювання з метою запровадження дійсно ефективної податкової політики, що сприятиме подальшому ефективному розвитку економічних процесів в Україні. Отже, дослідження впливу податкової політики на сучасному етапі, а також її впливу на економічний розвиток держави є досить актуальним на сьогоднішній день.

Податкова політика держави впливає на всі етапи відтворення доданої вартості та розподілу доходів між членами суспільства. Цей процес може проявлятися в короткостроковій перспективі, в стримуванні відтворювальних процесів та уповільненні темпів економічного розвитку країни. Проте податкова політика країни повинна бути довгостроковою, послідовною та повинна бути спрямована на стимулювання підприємницької активності, забезпечення умов для стійкого економічного зростання та підвищення рівня суспільного добробуту в Україні.

Податкові платежі суб'єктів господарювання впливають на їх платоспроможність та фінансову стійкість, формування фінансових ресурсів та інвестиційну діяльність, конкурентоспроможність продукції. Рівень цього впливу залежить від системи оподаткування, що складається з податкових органів, кількості податків в країні, рівня податкового навантаження, методів їх справляння, стабільності та досконалості системи.

Стан вивчення проблеми. Питання впливу податкової системи на розвиток країни, ефективності оподаткування неодноразово висвітлювалися у працях таких науковців, як Ю.Б. Іванов, Н.В. Мельник, М.М. Коцупатрий, П.К. Германчук, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій, Й. Петрович, Г. Нагорняк, Л.Б. Рябушка, Д.В. Веремчук, Т.Г. Демченко, І.Б. Стефанюк та інші. Однак, зважаючи на сучасні реалії в сфері оподаткування, формування податкової політики України можна зробити висновок про те, що існує чимало проблемних питань, які вимагають подальшого вивчення. Даний напрям дослідження потребує подальшого доопрацювання і розробки шляхів удосконалення системи оподаткування та певних напрямів податкової політики України.

Завдання і методика досліджень. Основними завданнями даного наукового дослідження є аналіз впливу податкової політики на економічний розвиток України та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення. Мета дослідження зумовила необхідність вирішення наступних завдань: виявлення особливостей податкової політики України; дослідження тенденцій розвитку сфери оподаткування в Україні; розробка напрямів щодо вдосконалення податкової політики України за сучасних умов її розвитку.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних вчених і законодавчі акти з питань формування податкової політики країни. Методологічною базою дослідження стали загальнонаукові економічні методи, зокрема, використаний системний підхід та статистичний метод.

Результати досліджень. На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається суттєве, проте нерівнозначне податкове навантаження на суб'єктів господарювання, що призводить до диспропорційності умов конкуренції. Ця ситуація вимагає від підприємств формування такої стратегії діяльності, яка спрямована на пом'якшення податкового тиску і мінімізацію втручання фіскальних органів в його діяльність.

Прийняття Податкового кодексу мало на меті удосконалити податкову систему, узгодити різні нормативно-правові акти та зменшити податкове навантаження на платників податків. Зокрема, зменшено кількість податків та зборів, а також ставки деяких податків для підприємств. Податкова політика України спрямована на стимулювання підприємств для нарощування обсягів виробництва (зростання ВВП), збільшення найманих працівників (подолання зайнятості), прозорості у відносинах (зменшення тіньового сектору та ухилення від сплати податків), прискорення темпів оновлення основних засобів (підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції).

До основних показників, що характеризують економічний розвиток країни відносяться ВВП, обсяги промислового виробництва, ціни на споживчому ринку, ціни виробників промислової продукції, фіскальний блок, валютний та грошово-кредитний ринок, капітальні інвестиції, зовнішньоекономічна діяльність, доходи населення тощо. Значний вплив на розвиток економіки країни, який характеризується рядом наведених вище показників, здійснює податкова політика держави. Податкова політика проявляється у формах та методах мобілізації фінансових ресурсів та їх використанні відповідно до завдань та потреб держави. Безпосередньо податкова політика справляє особливий вплив на підвищення реальних доходів населення, якості життя, соціально-економічного розвитку країни, створює низку умов, необхідних для забезпечення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату в державі, а також стимулювання підприємницької активності. Податкова політика вказує на низку зусиль, які прикладає держава в процесі регулювання соціально-економічних відносин. Тому сутність податкової політики виявляється в сукупності організаційно-правових та фінансово-економічних заходів держави у сфері регулювання податкових відносин, які спрямовані на мобілізацію та використання фінансових ресурсів в системі регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Становлення податкової системи та формування податкової політики в Україні базувалося на копіюванні моделей інших країн. Хоча економіка України істотно відрізнялася від економіки розвинутих країн за рівнем розвитку продуктивних сил, галузевою та організаційною структурою виробництва, ступенем розвитку ринкових механізмів господарювання і відкритості економіки, ціновими пропорціями, станом законодавства, правилами звітності, рівнем забезпеченості кадрами, підготовленими до роботи в ринкових умовах. Така ситуація виключала можливість застосування в Україні податкового механізму в такому ж вигляді, як він застосовується у розвинутих країнах. Проте ці обставини не були повною мірою враховані при формуванні податкової системи і податкової політики в Україні на початку 1990-х, що зумовило її суперечливість і неефективність. Як свідчить світовий досвід, податкова система та податкова політика можуть бути ефективними лише тоді, коли при їх формуванні не відкидаються специфічні умови національної економіки, трудові традиції населення, а також багато інших факторів. Мабуть саме тому в західних країнах немає ідентичних податкових систем, або загальноприйнятої найбільш вдалої системи.

В останні роки в Україні відбувається щорічне зростання податкових надходжень, що зумовлено економічними чинниками та посиленням фіскаль-

ного навантаження на економіку, а також збільшенням нарахування штрафів за порушення податкового законодавства. Крім того, помітний внесок зроблено Державною митною службою, що почала широко застосовувати непрямі методи визначення податкової бази. Уряд посилював фіскальний тиск через авансові податкові платежі та неповернення ПДВ.

Виходячи з результатів проведеного аналізу надходжень до державного бюджету можна зробити висновок про те, що структура податкової системи неадекватна ринковій економіці. Переважна частка податкових надходжень у бюджет формується за рахунок непрямих податків. Переважна частина податків сплачується юридичними особами, на відміну від країн із ринковою економікою, де основними платниками податків виступають фізичні особи. Це пов'язано з тим, що принципова модель податкової системи України формувалась на базі структури доходів господарюючих суб'єктів, що склалися в рамках економіки командно-адміністративного типу. Ця модель передбачала, що: основна маса оподатковуваного доходу формується в державному секторі економіки; основними платниками податків виступають юридичні особи; основним джерелом податкових надходжень є промисловість (сільськогосподарське виробництво має податкові пільги, сектор послуг незначний, роль будівництва та інших сфер матеріального виробництва невелика); значну частку в податкових надходженнях займають непрямі податки.

Таким чином Україна підпадає під всі критерії перераховані вище, окрім першого адже вітчизняна економіка орієнтована на розвиток ринкових відносин. Таким чином, невідповідність одному з критеріїв призводить до того, що використовується в Україні модель побудови податкової системи не відповідає сучасним вимогам економічного розвитку країни, проте вона все одно використовується, адже перехід до більш сприятливої моделі потребує значних витрат часу і коштів, передбачає докорінну перебудову економічної системи і ґрунтовний перегляду податкової політики.

Крім зазначених вище проблем, податковими факторами, що стримують економічний розвиток країни виступають: значні витрати часу й коштів суб'єктів підприємницької діяльності на ведення податкового обліку й сплату податків; неефективна й надмірно витратна для держави й бізнесу система адміністрування податків і зборів, що неспроможна забезпечити повноцінне наповнення державного бюджету й зниження частки тіньової економіки за одночасного дотримання балансу прав податкових органів і платників податків; значний податковий тиск на платників податків; нестабільність і непередбачуваність податкової системи, що призводить до високих податкових ризиків для бізнесу й обмежує можливість середньо- і довгострокового планування; високий рівень ухиляння від податків і нерівномірне податкове навантаження на підприємства різного розміру й окремі галузі економіки; невиконання податковою системою функції згладжування соціальної нерівності.

Причинами наведених вище проблем є: значна кількість малоефективних податків; нестабільна нормативно-правова база оподаткування й суперечливість окремих законодавчих норм; нераціональна система податкових пільг, що залишає можливості для ухиляння від сплати податків і не стимулює інноваційну діяльність та енергоефективність; значні розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком.

На наш погляд, існує декілька ефективних напрямків покращення податкової системи та податкової політики України. Досить продуктивним, може бути диференціація ставки податку на прибуток в залежності від виду діяльності, що сприятиме нагромадженню інвестиційних ресурсів підприємницькими структурами. Така диференціація дасть змогу усунути диспропорції між реальною і фінансово-посередницькою сферами, якщо для останніх ставку податку на прибуток зробити дещо вищою за базову ставку. Разом з тим доцільно створити пріоритетне середовище для тих структур, які сприяють проведенню активної інноваційно-інвестиційної політики.

На сьогодні актуальною для України є розробка механізму, заснованого на принципі регресивного оподаткування галузей, які нарощують виробництво продукції, що має перспективу збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках. За таких умов підприємства будуть зацікавлені показувати оподатковувану базу в повному обсязі, оскільки чим більша сума одержуваного прибутку, тим менша ставка податку.

Для зменшення інфляційного потенціалу податкової системи необхідно поетапно знижувати ставку ПДВ, в першу чергу на високотехнологічні, наукомісткі, екологічно безпечні виробництва, а також галузі, що видобувають природні ресурси, головним чином енергоресурси, і продовольчі товари (крім підакцизних). Одночасно доцільно запровадити підвищені ставки ПДВ на застарілі технології.

Як свідчить практика, неможливо побудувати ефективну податкову систему, не сформувавши платника податку як елемент податкової системи, як суспільний інститут. Для цього потрібно проводити всебічну організаційну і просвітницьку роботу з платниками податків, урегулювати і вдосконалювати інформаційні потоки між платниками податків та органами контролю за їх сплатою, а також враховувати соціально-культурні й психологічні особливості громадян країни, усталені традиції при прийнятті рішень у галузі оподаткування.

Сплата податків має носити обов'язковий характер. Система штрафів і санкцій, громадська думка у країні мають бути сформовані таким чином, щоб несплата або несвоєчасна сплата податків були менш вигідні платникові, ніж вчасне і чесне виконання зобов'язань перед бюджетом.

Таким чином, для підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити податкову політику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків.

Проте сучасна податкова політика України спрямована виключно на наповнення бюджету, тобто виконання її головної функції – фіскальної, а стимулюванню вітчизняної економіки не надається достатня увага. Прийняття Податкового кодексу не вирішило низку проблем, що пов'язані з покращенням умов для подальшого зростання та розвитку підприємництва. Це підтверджено негативними оцінками світових аналітичних агентств щодо сприятливості бізнесу, негативними відгуками українських підприємців та слабкими показниками інвестиційної активності в Україні.

Після прийняття Податкового кодексу дієвими заходами щодо стимулювання економічної активності платників податків є: зниження ставки подат-

ку на прибуток (фінансові можливості підприємств після розрахунків з бюджетом зросли); скасовано комунальний податок; зменшено та об'єднано збори за користування природними ресурсами України та забруднення її навколишнього середовища.

Система пільг, якою користуються підприємства є досить обмеженою та непрозорою, що свідчить про небажання держави зменшувати податкове навантаження на підприємства та надавати їм певну економічну свободу. Разом з цим є позитивні зрушення стосовно автоматичного відшкодування податку на додану вартість, яка відбувається для сумлінних платників – суб'єктів господарювання.

Зазначимо, що в питанні стимулювання інвестиційної активності відбулися суттєві зрушення, а саме: зближення бухгалтерської та податкової звітності (особливо в питанні нарахування податку на прибуток); врахування у складі витрат сум, що пов'язані з ремонтом та поліпшенням основних засобів, у тому числі орендованих; запровадження механізму автоматичного відшкодування ПДВ тощо спрощення процедури адміністративного оскарження рішень податкової служби. Серед недоліків можна виділити те, що новий кодекс повністю орієнтований на Європейську систему оподаткування, тобто всі норми перенесені в українське оподаткування, не враховуючи при цьому сучасного стану економіки України.

Негативним явищем для підприємств спрощеної системи оподаткування виступають також норми Податкового кодексу, які стосуються перевірок суб'єктів спрощеної системи оподаткування, зокрема, фактичні перевірки без попередження платника податку, визначені статтею 80 ПКУ. Так, в статті 82 ПКУ визначено, що тривалість проведення перевірки суб'єктів малого підприємництва складає 10 робочих днів, але може бути продовжена ще на 5 днів. Крім того, статтею 20 Податкового кодексу пунктом 20.1.5 надається право контролюючому органу вимагати від платників податків, що перевіряються в ході перевірок, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, у тому числі зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки. Все це в сукупності значно ускладнює діяльність будь-якого суб'єкта малого підприємництва та може призводити до посилення корупції з боку контролюючих органів. Наявність цих та інших проблем породжує недовіру до податкової системи, негативні очікування від виконання контрольних функцій податкових органів та обмеження ринку товарів та послуг для підприємців. Все це вже призвело до ліквідації тисяч підприємств малого бізнесу, і тенденція продовжує зростати. У майбутньому може виникнути ще більша тінізація суб'єктів малого підприємництва, збільшитись безробіття та зрости соціальна напруга. Для розв'язання цих та багато інших проблем податкової політики необхідно реалізовувати наступне: підтримка не конкретних підприємств, а підприємництва, зокрема податкова підтримка розвитку малого бізнесу; створення однакових умов роботи для всіх; низькі податки, які будуть сплачуватись усіма; податкове стимулювання ефективної зайнятості населення; захист податкової політики від некомпетентності та лобіювання.

Висновки. Для української бюджетно-податкової системи характерною є перевага податкових надходжень в доходній частині державного бюджету країни. З одного боку, ця перевага в своєму кількісному визначенні свідчить про високий рівень залежності доходної частини бюджету країни

від податків, з іншого боку, якісна структура податкових надходжень доходів державного бюджету знову і знову підтверджує факти падіння реальних доходів підприємств, зростання кількості збиткових підприємств, недосконалості податкового законодавства, низького рівня доходів громадян. За результатами проведеного дослідження було встановлено, що найбільші обсяги податкових надходжень до бюджету здійснюються за рахунок ПДВ та податку на прибуток, структура податкової системи неадекватна ринковій економіці, оскільки серед платників податків переважають юридичні особи, а непрямі податки становлять найбільшу частку у загальність структури податкових надходжень. Неefективність податкової системи України пов'язана з недосконалістю податкової політики, значною кількістю малоefективних податків; нестабільністю нормативно-правової бази оподаткування й суперечливістю окремих законодавчих норм; нераціональністю системи податкових пільг, що залишає можливості для ухиляння від сплати податків і не стимулює інноваційну діяльність та енергоefективність; значними розбіжностями між податковим і бухгалтерським обліком. З метою підвищення ролі податкової системи в прискоренні економічного розвитку необхідно розробити податкову політику спрямовану на стимулювання вітчизняного виробництва, інноваційно-інвестиційної діяльності, споживчого попиту, а також посилення регулюючої і контролюючої функцій держави щодо сплати податків; необхідно впровадити диференційовану ставку податку на прибуток в залежності від виду діяльності підприємства; регресивне оподаткування галузей, що сприяють розвитку науково-технічних розробок та нарощення обсягів виробництва. Також, можливе поетапне зниження ставки ПДВ, що в певній мірі передбачено в податковому кодексі, однак не відомо чи буде застосовано на практиці. Загалом Україна потребує створення адекватної податкової політики спрямованої на підтримку галузей, що зазнали труднощів, політики, що максимально враховуватиме сучасні тенденції розвитку економічних процесів, а не просто копіюватиме ту чи іншу модель, що застосовується в інших країнах світу, наближення податкового і бухгалтерського обліку, яке було розпочато певними змінами в податковому кодексі, а саме в розділі «Податок на прибуток», зменшення податкового тягаря на верстви населення і галузі які потребують підтримки, а також спрощення механізму адміністрування податків тощо. Таким чином, податкова політика України повинна базуватися на короткострокових цілях, але в подальшому вони мають бути продовжені та поглиблені на основі визначеної політичної стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
2. <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Демченко Т.М. Податкова політика як інструмент регулювання
4. відтворювального процесу / Т.М. Демченко // Актуальні Проблеми Економіки - 2008. - №2 (32). - С. 69-75
5. Іванов Ю.Б. Функції податків та податкове регулювання /Ю.Б. Іванов// Формування ринкової економіки в Україні: Науковий журнал. – 2009. – №19. – С.36 – 43.

6. Мельник Н.В. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи : монографія / Н.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій//. – К. : Вид-во "Знання України", 2008. – 675 с.
7. Петрович Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України / Й. Петрович // Банківська справа : зб. наук. праць. – 2008. – № 6. – С. 43-49.
8. Рябушка Л.Б. Бюджетно-податкова політика і в системі регулювання економічного розвитку держави / Л.Б. Рябушка, Д.В. Веремчук // Вісник Сумського державного університету : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во СумДУ. – 2008. – № 3. – С. 182-187.
9. Нагорняк Г. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г.Нагорняк, Ю.Вовк // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2(27). — с.140-152.

УДК 33.005.3.338.24

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ІНТЕГРОВАНИХ АГРАРНО-ТЕКСТИЛЬНИХ ФОРМУВАННЯХ

*Потишняк О. М. - к. е. н., доцент, Національний університет кораблебудування
ім. адм. Макарова*

Постановка проблеми. Проблемами розробки комплексної системи управління якістю праці і продукції (КС УЯПП) в сільському господарстві почали активно займатися у 1976 р. ВНДІ стандартизації за підтримки Управління сільського господарства Держстандарту, відділу стандартів і метрології Міністерства сільського господарства СРСР. У відповідності з рішенням президії ВАСГНІЛ проблема якості включена в перелік важливіших агро-економічних проблем, що підлягають дослідженню [1]. В процесі наукових досліджень, що проводили більш 50 наукових установ СРСР, використовувався системний підхід у вивченні і використанні всіх функцій КСУЯПП у сільському господарстві. Досвід розробки документації і оцінки функцій планування, матеріально-технічного забезпечення, стимулювання підвищення якості праці і продукції, правове регулювання управління якістю продукції і праці, нормативного забезпечення якості, інформаційного забезпечення обліку якості, метрологічного забезпечення, функції селекційної роботи і впровадження передових технологій, функції організації, зберігання, транспортування і реалізації продукції, підготовки кадрів по управлінню якістю [2-7], може бути використаний сьогодні з адаптацією до умов інтегрованого виробництва.

Завдання та методика дослідження. Мета роботи полягає в розвитку системи управління якістю продукції інтегрованого об'єднання виробників і переробників вовни: конкретизовано основні принципи концепції якості, визначено інструменти управління якістю для всіх ланок інтегрованого об'єднання, структуру комплексної системи управління якістю продукції і механізм дії системи.